

DOI: <https://doi.org/10.51209/platform.1.11.2025.195-211>
УДК 76.071.1(477)"19"Леоненко

Петро Володимирович НЕСТЕРЕНКО,

кандидат мистецтвознавства, доцент,
Міжрегіональна академія управління персоналом,
Київ, Україна,
e-mail: exlibrisclub@ukr.net,
ORCID: 0000-0003-4153-4175

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ ЛЕОНЕНКА

Анотація. Статтю присвячено творчості чернігівського художника Василя Леоненка, який спеціалізується на техніках високого друку, переважно ліногравюрі. Він є однією з найвиразніших постатей в українському мистецтві останніх десятиліть. Художник брав активну участь у багатьох виставках графіки, екслібриса в Україні та багатьох країнах світу, отримав численні нагороди. В його активі багато персональних виставок в Білорусії, Литві, Польщі, Росії, Україні. Творчість В. Леоненка високо оцінена й увійшла до скарбниці національного мистецтва. До основних творів титулованого майстра належать: портретна серія «Архітектура Чернігівщини» (1983-1999 рр.); «Українські історики XIX-XX ст.»; «Шевченкіана в екслібрисі» (1980-2005 рр.); «Пам'яті моєї домівки», присвячена рідному селу, яке опинилося в зоні чорнобильського забруднення (1988-2006 рр.); «Сергій Єсенін» (1980-2006 рр.), «Архітектура польських міст» (Торунь, 1991 р.; Грудзьондз, 1993 р.; Цехоцінек, 1996 р.; Глівіци, 1997 р.); монотипії «Стара Рига» (2006 р.); ілюстрації до лірики В. Струтинського «Пізня ожина» (1997 р.), польських легенд Крушвицьких,

Голубських (2003 р.) та ін. Леоненко не просто використовує всі можливості обраної ним техніки лінориту, він старанно намагається уникнути будь-яких запозичень з інших технік. Грубувата, лаконічна й виразна мова лінориту стає в нього цілком самодостатньою. Художник не тільки не приховує умовності створеного ним зображення, а декларує її. Лінорити В. Леоненка, особливо портретні образи, є підкреслено площинними. У деяких роботах автор вправно поєднує чорний і білий штрихи. Важливе місце в творчості Леоненка посідає екслібрис. Завдяки цьому виду мистецтва митець отримав по-справжньому міжнародне визнання. Значна частина книжкових знаків виконана в кілька кольорів, що свідчить про високий професіоналізм автора. Його творам притаманна інтелектуальна наповненість, лаконічність художньої мови, висока графічна культура, професійне володіння техніками графічного мистецтва.

Ключові слова: екслібрис, мала графіка, портрет, пейзаж, архітектура, Чорнобильська трагедія.

Вступ. Поява в 1903 р. лінолеуму мала визначальне значення в розвитку естампу з високим способом друку. Його можливості були достатньо високі, хоча й поступалися торцевій ксилографії. Одним із перших, хто звернувся до авторського естампу в техніці кольорової ліногравюри, був К. Костенко, значно кращі результати продемонструвала О. Кульчицька, яка навчалась на початку ХХ ст. у Відні. Згодом ця графічна техніка набула широкого поширення серед художників.

На зламі ХХ та ХХІ ст. активно позиціонували себе художники-графіки з мистецьких осередків Києва, Львова, Одеси, Харкова. Проте й інші обласні центри славилися своїми талановитими митцями: Вінниця (С. Кирницький), Дніпро (І. Колядіна, В. Хворост), Івано-Франківськ

(П. Прокопів, Ю. Процан, О. Сердюк), Кривий Ріг (Б. Куновський), Луганськ (А. Бондар, А. Закорецький), Северодонецьк (Б. Романов), Тернопіль (М. Дмитрух), Черкаси (А. Алексєєв), Чернівці (І. Балан, О. Криворучко), а Чернігів представляв В. Леоненко. Саме про нього й піде розмова далі.

Майже п'ятдесят років присвятив мистецтву графіки, екслібриса чернігівський художник Василь Леоненко, член Національної спілки художників України з 2010 р. Його творчі успіхи добре знайомі шанувальникам графічного мистецтва в усьому світі й неодноразово відзначалися нагородами. Починаючи з 1989 р., художник отримав понад три десятки різноманітних нагород у вигляді медалей, дипломів, грошових заохочень. Він брав участь у різноманітних міжнародних виставках-конкурсах в Аргентині, Казахстані, Литві, Люксембурзі, Польщі, Румунії й Україні. Леоненко є єдиним графіком, який постійно виставляє свої твори у Варшавській галереї екслібриса. Творчість художника представлена в ряді енциклопедій, на кшталт Португальської міжнародної енциклопедії сучасного екслібриса. В останній відтворено низку його книжкових знаків та зазначено перелік всіх виконаних Леоненком екслібрисів, починаючи з першого, створеного в 1976 р., й закінчуючи 912 за 1999 р. [6].

Постановка проблеми. Серед художників-графіків, для яких екслібрис має домінуюче значення, однозначним рекордсменом у справі популяризації книжкового знаку можна назвати чернігівця Василя Леоненка. Основною силою його мистецтва є міцна композиція – чітко сконструйована, осмислена в усіх деталях пластичної мови, ритмічної організації простору, лінійно-площинного трактування форми. Розвиваючи власний мистецький світогляд, художник дедалі глибше проникав у метафізичні субстанції життя, звертаючись до різних тем історії і

сучасності. Відтак, трактування кожного графічного твору (портрету, філософсько-символічної композиції, архітектурних мотивів) відзначалося неодмінним елементом формально-образного відкриття. Його творчість є справжнім святом, тріумфом чуттєвості у високій (елітарній, синтетичній, пластичній) формі та дістала глибоку повагу у шанувальників його мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ім'я В. Леоненка широко відоме в Україні, де він брав участь у численних виставках, згадаймо хоча б Всеукраїнську художню виставку «Міста і культура України в екслібрисі і малій графіці» [2, сс. 37, 78], яка експонувалася у виставковому залі Київської організації художників «Мистець» Національної спілки художників України, де художник гідно представив архітектурні пам'ятки древнього Чернігова (рис. 1, 2). Не менш значима його творчість у мистецтві екслібриса, яку він презентував у каталозі досягнень майстрів цього жанру в науково-популярному ілюстрованому журналі «Пам'ятки України історія та культура», присвяченому здобуткам у жанрі екслібриса [4, с. 49]. Особливою популярністю Леоненко користується у сусідніх країнах: Білорусії, Литві, Польщі, Росії, де залюбки експонували його твори на персональних виставках, друкували численні альбоми, каталоги. Починаючи з 1997 р., кожні два роки Варшавська галерея екслібриса регулярно влаштовує виставки екслібриса і малої графіки В. Леоненка. Вони супроводжуються цікавими й змістовними каталогами. Два з найцікавіших із них присвячені численним екслібрисам на тему Варшавіани і Краковіани [5], а також екслібрисам, створеним для шанувальників нумізматики [7], де художник продемонстрував не лише високий художній рівень, а й ерудицію у такій важливій допоміжній історичній дисципліні як нумізматики. Не дивно, що творчість

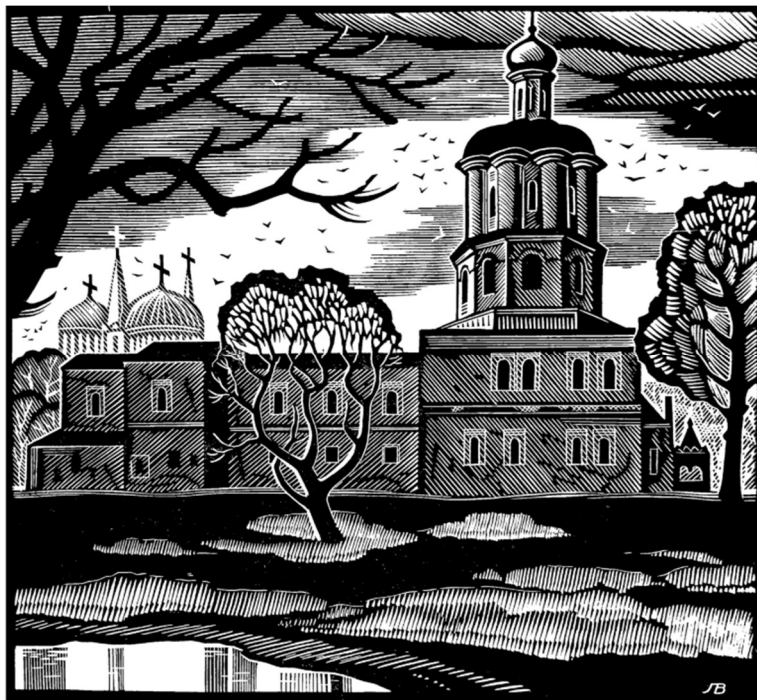

*Рис. 1. Леоненко В. «Дзвони Чернігова». Ліногравюра. 1998 р.
З особистої колекції автора*

В. Леоненка гідно представлена в Міжнародній енциклопедії екслібриса, яка виходила у Португалії [6, сс. 87-104].

Мета статті – розкрити феномен Василя Леоненка як визначного майстра екслібриса та графіки малих форм, довести перспективність його творчості як галузь наукових досліджень.

Виклад основного матеріалу. Саме в гравюрі на лінолеумі, що стала головною графічною технікою Василя Леоненка, створена значна кількість графічних циклів, серед яких вагоме місце посідає екслібрис, який приніс художнику світове визнання.

*Рис. 2. Леоненко В. «Чернігів. Колегіум». Ліногравюра. 1998 р.
З особистої колекції автора*

Основною силою його мистецтва є міцна композиція – чітко сконструйована, осмислена в усіх деталях пластичної мови, ритмічної організації простору, лінійно-площинного трактування форми. Розвиваючи власний мистецький світогляд, художник дедалі глибше проникав у метафізичні субстанції життя, звертаючись до різних тем історії і сучасності. Відтак, трактування кожного графічного твору (портрету, філософсько-символічної композиції, архітектурних мотивів) відзначалося неодмінним елементом формально-образного відкриття. Його творчість є справжнім святом, тріумфом чуттєвості у високій (елітарній, синтетичній, пластичній) формі.

Василь Леоненко народився в 1948 р. у с. Колибань Брагінського району Гомельської області. Як і всі сільські діти, пройшов трудову школу в літній час. На все життя в пам'яті художника залишилися картини сільського дитинства, шанобливе ставлення до праці. Далі навчався на художньо-графічному факультеті (спеціалізація «художник книги») Вітебського педагогічного інституту. Тоді ж, під час студентства, вигравірував у 1976 р. свій перший екслібрис й знайшов свою тему, свою пісню в мистецтві графіки малих форм. З того часу через книжковий знак він розкрив багатобарвний світ мистецтва, історії і культури, в якому література посідає почесне місце: «Слово о полку Ігоревім», «Шевченкіана», «Пушкініана», «Гоголіана», «Єсенініана». Важливе місце в його творчості має обширний цикл екслібрисів під назвою «Пам'яті мого будинку». Його рідне село Колибань опинилося в зорі враження після аварії на Чорнобильській АЕС й залишилось незагоєною раною в пам'яті й серці художника. Немає теми, якої б не торкався художник: портретна, архітектурна, пейзажна, нумізматична, дитячий екслібрис. Книжкові знаки для маленьких читачів пронизані особливим теплом і любов'ю, їх сюжети вирізняються невичерпною фантазією і винахідливістю композицій. Не обійшов увагою В. Леоненко й популярну серед колекціонерів еротичну тематику. Виконані на замовлення сюжети створені переважно в гумористичному трактуванні, а жіночі фігури вигравіювані артистично, зі смаком і тактом.

Василь Леоненко дуже відомий і популярний не лише в Україні, а й у Білорусії, Польщі, Росії, в останній його активно пропагував наш земляк Віталій Бакуменко (1937-2015 рр.), який народився в Кривому Розі, навчався в Дніпропетровському музичному училищі імені М. І. Глінки, а згодом в Музично-педагогічному інституті імені Гнесіних, довгий час співав у хорі Великого театру в

Москві, захопився колекціонуванням і пропагандою екслібриса. Він мав велику бібліотеку (понад десять тисяч книжок), значну колекцію екслібрисів, написав кілька сотень статей на екслібрисну тематику. В. Бакуменку імпонували екслібриси та графічні роботи В. Леоненка на тему Єсенініани, у яких художник вичерпно відобразив багатообразність творчого спадку поета, він присвятив їм окремі видання. А в 2007 р. в Чернігові Василь Леоненко сам створив вишукане малоформатне видання (всього 15 нумерованих екземплярів), до якого ввійшли 53 екслібриси, виконані з 1976 по 2006 рр., а також 10 станкових гравюр. Майстерне поєднання чорної, білої й сріблястої плям надає цим екслібрисам особливого стану задумливості і щемливого смутку, якими так щедро забарвлена творчість С. Єсеніна.

Про творчість Василя Леоненка надруковано багато видань, проте вони вийшли переважно в Росії та Польщі, де художник часто експонував на запрошення місцевих колекціонерів свої екслібриси, графічні роботи. Так, у далекому російському місті Асіно Томської області до 30-річниці трагедії Чорнобиля в 2016 р. було розгорнуто виставку, до якої видано каталог «Василь Леоненко. Пам'яті Чорнобиля. Графіка, Екслібриси». Це був цикл робіт, сповнених чистої і світлої печалі. Ліквідаторам аварії й жителям зони художник присвятив три десятки ліноритів, об'єднавши їх у серію «Пам'яті Чорнобиля» та експонував їх разом з екслібрисами під девізом «Пам'яті мого будинку».

У день чорнобильської аварії, вранці 26 квітня, в суботу, художник приїхав у своє рідне село Колибань до батьків, а ввечері з труднощами забрався в тамбур поїзда, що їхав з Чорнобиля на Чернігів. Це був перший ешелон з евакуйованими чорнобильцями. Рідне село вивезли лише 7 травня за межі 30-кілометрової зони зараження, як

згадував художник. Чорнобильська трагедія позбавила багатьох можливості зустрічі з рідним краєм. У зоні відчуження назавжди залишились дитинство і повна мрій юність, батьківський будинок і квітучі сади. Графічні роботи художника – це реквієм рідному дому, селам, які залишились у зоні радіоактивного забруднення.

Два роки по тому там само відкрилася виставка графіки до 70-річчя художника й знову видано каталог «Василь Леоненко. Графіка». Вступне слово до нього написав автор цих рядків. Відкриває гарний у поліграфічному виконанні каталог-альбом графічний автопортрет художника, який постає на тлі сільського мотиву. Приваблює своєю ліричністю, створений білими штрихами образ його матері, який ніби вириває з небуття в композиції «Весна. Пам'яті матері». Окрасою каталога стали архітектурні пам'ятки Чернігова, низка виразних портретів відомих письменників, чудові краєвиди, а теплі слова на адресу художника його друзів, К. Самодурова, Г. Ігнатова та Л. Феофілової, наповнюють його особливим шармом.

У вересні 2015 р. в білоруському Бресті відбулася III Міжнародна виставка-конкурс графіки малих форм і екслібриса «BREST PRINT TRIENNIAL» на тему «Мир і війна», організатором якої, на чолі з художником О. Григор'євим, виступив облвиконком спільно з закладом культури «Брестський обласний краєзнавчий музей». До Білорусії В. Леоненко надіслав серію гравюр «Пам'яті Чорнобиля», до якої увійшли «Оплакування», «Старе фото», «Скорбота», «Ностальгія» та ін. Вони отримали заслужене визнання й були відзначені медаллю та дипломом за майстерність. Загалом же у виставці взяли участь 390 митців із 46 країн, які подали на конкурс 1340 робіт.

Художник має за плечима півсотні персональних виставок у Беларусі, Литві, Польщі, Росії, Україні. Особливо дружні стосунки склалися у В. Леоненка з польськими колекціонерами екслібрисів і шанувальників його мистецтва. Щороку в польських містах Варшаві, Глівіце, Кракові, Люблінці, Саноку видаються каталоги до його виставок. До ювілею Леоненка в 1998 р. друзі видали каталог його нумізматичних екслібрисів накладом 50 примірників із присвятою: «Пану Василю Леоненку до 50-ї річниці з Дня народження з найкращими побажаннями. Приятелі!». У ньому відтворено 17 книжкових знаків, адресованих нумізматам [7].

Починаючи з 1997 р., кожні два роки Варшавська галерея екслібриса регулярно влаштовує виставки екслібриса і малої графіки В. Леоненка. З того часу він став своєрідним послом дружби між нашими країнами. У 1999 р. у Варшаві автор експонував екслібриси, виконані для своїх польських друзів (в каталозі зазначено 178 позицій), у 2005 р. відкрилася виставка «Архітектура й красивида в графіці Василя Леоненка», а в 2007 р. – «Пам'яті мого рідного краю». Художник знову й знову повертається в часи своєї молодості з тугою за батьківським домом, від якого не залишилось і сліду. Роботи цього циклу є не тільки виразом особистих переживань художника, а голосом протесту в світі, сповненому катастроф. Варшава і Краків також знайшли відображення у творчості Леоненка. В каталозі виставки екслібрисів, яка відбулася в Будинку культури «Подгорце» в Кракові в 2012 р. з колекції Варшавської галереї екслібриса представлено 91 книжковий знак, а також перелік 64 виставок, на яких презентовано творчість В. Леоненка в Галереї екслібриса в Кракові [5].

У 1987 р. Василь Леоненко вирішив створити для себе міні-книжечку екслібрисів, надрукованих із власних дошок. До неї увійшли 29 книжкових знаків. Згодом, у

1989 р. він продовжив випуск, вже з 50 екслібрисами, у накладом 3 примірники, з яких автор почав отримувати в подарунок екземпляр кожного унікального видання. Варто зазначити, що митець успішно опанував мистецтво перепльоту, тому його подальші щорічні випуски по 50 екслібрисів у кожному приємно взяти в руки. Останній примірник (випуск 21) вийшов у 2019 р. Він, як і попередні, мав оправлену коленкором обкладинку синього кольору, на якій був лаконічний напис: EL, тобто скорочене міжнародне позначення екслібриса, а на корінці набрано деколем напис «В. Леоненко. Екслібрис. 21». У 21 випуску наприкінці був зміст, в якому автор продовжував перелік книжкових знаків з опусу 1287, виконаному в 2015 р., і далі до 2018, й закінчувався 1336 опусом, присвяченим Олені Бирюк, онуці художника. Титульний аркуш традиційно містить художній напис «50 екслібрисів Василя Леоненка, м. Чернігів», під яким олівцем зроблено автограф художника з датою 19, тобто 2019 р. На авантадулі відтворено в кольорі (надрукований з 5 дошок) екслібрис «Книга Анни і Василя Л. (Леоненка)», під ним «опус 1229» і підпис автора. Він зображує Вишгородську Божу Матір на тлі храму давньоруської архітектури. Низка екслібрисів виконана в кольоровій ліногравюрі, для чого художник використав друк з від 2 до 8 дошок.

27 книжкових знаків Гоголіани експонував В. Леоненко на ювілейній виставці до 200-річчя від дня народження Миколи Гоголя «Чи знаєте ви українську ніч...», яка експонувалася в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури 2009 р. Вони адресувалися друзям художника, переважно його колегам із різних міст України: М. Бондаренку з Сумщини (рис. 3), Б. Романову з Северодонецька, В. Хворосту з Дніпропетровська, М. Неймешу з Харкова, О. Сердюку з Івано-Франківська й автору цих рядків. Власниками цікавих

композицій стали земляки Леоненка – В. Ємець, О. Потапенко, А. Чайка, а також іноземні колекціонери Люк Ван ден Бріль (Бельгія) і Вільям Е. Батлер (Великобританія). Головним героєм екслібрисів також стало портретне зображення Гоголя, яке широко трактувався Леоненком як у лінійній манері, так і в силуеті. Як відомо, письменник був свідомий своєї геніальності, відчував у собі щось незвичайне з 12-річного віку. Але в душу до себе нікого не пускав. Проте не «таємничим Карлом», як називали його ровесники, він постає в мініатюрах чернігівського художника, а неперевершеним психоаналітиком, чаклуном слова й образу. Часто письменник зображений у тривожних думках біля рукописів, а в Гоголіані В. Хвороста його постать подана на тлі палаючих паперів. Чи не пророчі передбачення були закладені М. Гоголем у другому томі «Мертвих душ»? Такої сили, що й сам автор їх злякався. Творчий доробок Леоненка до ювілею Гоголя було відзначено дипломом. Екслібриси чернігівця з успіхом експонувалися і на полтавській виставці «Микола Гоголь. Україна і Світ», вісім з них надруковано в альбомі-каталозі [3, с. 60].

Гравійовані В. Леоненком портрети О. Бодянського, М. Грушевського, Д. Дорошенка, М. Костомарова, А. Кримського, В. Модзалевського з серії «Українські історики ХІХ-ХХ ст.» увійшли до одного зі щорічних випусків «Історичного календаря», який виходив у Києві на межі тисячоліть [1].

*Рис. 3. Леоненко В. Екслібрис М. Бондаренка. Ліногравюра.
2006 р. З особистої колекції автора*

Висновки. Творчість Василя Леоненка вже понад 40 років нерозривно пов'язана з багатим на архітектурні пам'ятки древньослов'янським містом Черніговом. Йому він присвятив серію високохудожніх ліногравюр «Архітектура Чернігівщини» (1983-1999 рр.). Об'єднанням поштового зв'язку «Укрпошта» випущені створені художником марковані конверти з зображенням пам'яток архітектури і скульптури Чернігова, Новгород-Сіверська, Козельця.

Лінорити художника високо оцінені в багатьох країнах світу, на десятках виставках-конкурсах він отримав

різноманітні нагороди й дипломи, зокрема в Азербайджані, Англії (1989 р.), Білорусі (1991 р.), Аргентині (1997, 2001 рр.), Казахстані (1999, 2001, 2006 рр.), Литві (1998, 1999 рр.), Люксембурзі (1999 р.), Польщі (1990-1998, 2001, 2004, 2007, 2008 рр.), Румунії (2007 р.), Україні (2001, 2009 рр.).

Роботи В. Леоненка зберігаються в музеях, бібліотеках і приватних зібраннях України, зокрема в Національному музеї ім. Т. Г. Шевченка у Києві, Чернігівському художньому музею, Музеї-заповіднику «Слово о полку Ігореві» у Новгород-Сіверську, Літературному музеї Прикарпаття в Івано-Франківську та Колодяжненському літературно-меморіальному музеї Лесі Українки на Волині, а також у численних музеях, картинних галереях, галереях та музеях екслібриса в Росії, Білорусії, Великобританії, Італії, Казахстану, Польщі, Румунії, Туреччині, Чехії та інших країн.

Список використаної літератури:

1. Історичний календар '97. Науково-попул. та літер. альманах. Вип. 3. Київ: ГД по обслуговуванню ІІ, 1996. 399 с.
2. Міста і культура України в екслібрисі і малій графіці. Всеукраїнська художня виставка. Київ: Вид. дім «Соборна Україна», 2001. 83 с.
3. Микола Гоголь. Україна і Світ. Альбом-каталог Всеукраїнської художньої виставки, присвяченої 200-річчю від дня народження М. В. Гоголя. Полтава, 2009. 60 с.
4. Нестеренко П. Український екслібрис ХХІ століття. Пам'ятки України: Український екслібрис минуле і сучасне. Науково-популярний ілюстрований журнал. 2012. № 9 (179). Сс. 40-63.
5. Cracoviana i Varsaviana na ekslibrisach Wasilija Leonienki z Ukrainy. Dom Kultury "Podgorze" w Krakowie, 2012. 20 s.

6. Nesterenko P. Vasyl Leonenko. Encyclopaedia bibliographical of the art of the contemporary ex-libris. Celorico de Basto: Ed. A. M. da Mora Miranda, 1999. V. XXVI. Pp. 87-104.

7. Wasilij Leonenko. Ex Libris Numismaticis. Gliwice-Sanok, 1998.

Petro V. NESTERENKO,

PhD in Arts, Associate Professor,
Interregional Academy of Personnel Management,
Kyiv, Ukraine,

e-mail: exlibrisclub@ukr.net,

ORCID: 0000-0003-4153-4175

CULTURAL-HISTORICAL ASPECTS IN THE CREATIVE WORK OF VASIL LEONENKO

Abstract. The article is dedicated to the work of the Chernihiv artist Vasyl Leonenko, who specializes in the linocut printing technique. He is one of the most expressive figures in Ukrainian art of recent decades. The artist has actively participated in many graphic and ex-libris exhibitions in Ukraine and numerous countries around the world, receiving numerous awards. He has held many personal exhibitions in Ukraine, Belarus, Russia, Lithuania, and Poland. Leonenko's work is highly valued and has entered the treasury of national art. Among the main works of the titled master are: the portrait series “Architecture of Chernihivshchyna” (1983-1999), “Ukrainian Historians of the XIX–XX centuries”, “Shevchenkiana in Ex-libris” (1980-2005), “In Memory of My Home”, dedicated to the native village affected by the Chernobyl contamination zone (1988-2006), “Sergei Yesenin” (1980-2006), “Architecture of Polish Cities”: Torun (1991), Grudziądz (1993), Ciechocinek (1996), Gliwice (1997); monotypes “Old Riga” (2006);

illustrations to the lyrics of V. Strutinsky “Late Blackberry” (1997), Polish legends of Kruszwica, Holubskis (2003), and others. Leonenko not only utilizes all the possibilities of the linocut technique he has chosen but also diligently strives to avoid any borrowings from other techniques. The rough, laconic, and expressive language of linocut becomes entirely self-sufficient for him. The artist not only does not hide the conventionality of the image he created – he declares it. Leonenko's linocuts, especially in portrait images, are distinctly flat. In some works, he skillfully combines dark and white strokes. Ex-libris has an important place in Leonenko's creativity. Thanks to this form of art, he has received genuine international recognition. A significant portion of the book signs is made in multiple colors, demonstrating the high professionalism of the author. His works are characterized by intellectual content, laconic artistic language, high graphic culture, and professional mastery of graphic art techniques.

Key words: ex-libris, small graphics, portrait, landscape, architecture, Chernobyl tragedy.

References:

1. Istorychny kalendar '97. (1996). [Historical calendar '97]. Kyiv: HD po obsluhovuvanniu IP [in Ukrainian].
2. Mista i kultura Ukrainy v ekslibrysi i malii hrafitsi [Cities and Culture of Ukraine in Bookplates and Small Graphics]. Vseukrainska khudozhnia vystavka. Kyiv: Vyd. dim “Soborna Ukraina” [in Ukrainian].
3. Mykola Hohol'. Ukrayina i Svit (2009) [Mykola Gogol. Ukraine and the World]. Al'bom-kataloh Vseukrayins'koyi khudozhn'oyi vystavky, prysvyachenoyi 200-richchyu vid dnya narodzhennya M.V. Hoholya. Poltava [in Ukrainian].
4. Nesterenko, P. (2012). Ukrainskyi ekslibrys XXI stolittia. Pam'iatky Ukrainy: Ukrainskyi ekslibrys mynule i suchasne [Ukrainian bookplate of the 21st century. Sights of Ukraine:

Ukrainian bookplate past and present]. *Naukovo-populiarnyi iliustrovanyi zhurnal*. 9 (179), 40-63 [in Ukrainian].

5. Cracoviana i Varsaviana na ekslibrisach Wasilija Leonienki z Ukrainy. *Dom Kultury Podgorze w Krakowie* (2012). [Cracoviana and Varsaviana on bookplates by Vasily Leonenko from Ukraine. Podgorze Cultural Center in Krakow]. Krakow [in Polish].

8. Nesterenko, P. (1999). Vasył Leonenko. *Encyclopaedia bibliographica artis hodiernae ex-libris*. Celorico de Basto. XXVI, 87-104 [in Portuguese].

6. Wasilij Leonenko. *Ex Libris Numismatics*. Gliwice-Sanok (1998). [Vasily Leonenko. *Ex Libris Numismatics*. Gliwice-Sanok [in Polish].